

Zbožný, nikoliv však církevní Eike von Reggow o vztahu císařské a papežské moci

Radim Seltenreich

Úvodem připomeňme, že Eike von Reggow, pokládáný za prvního německého právního myslitele skutečně hodného tohoto jména, se narodil pravděpodobně mezi roky 1180 a 1190, a umírá zřejmě kolem roku 1235, kdy o něm mizí veškeré zprávy v tehdejších dobových listinách. Během tohoto období (konkrétně zřejmě mezi roky 1220 až 1235) ovšem sepisuje Saské zrcadlo (*Sachsenspiegel*), právní knihu saské oblasti, jež je první německy psanou právní knihou a časem nabude doslova legendární pověsti.¹ To je pak dáno nejen na svou dobu opravdu vysokou kvalitou zpracování právní problematiky, ale i jejím obsahem, v němž se Eike dotýká i záležitostí na prvý pohled velmi vzdálených každodennímu právnímu životu, jako je právě tehdy tolik diskutovaný vztah císařské a papežské moci.

Pro pochopení jeho pojetí této problematiky je ovšem nezbytné si nejprve alespoň stručně přiblížit dobové pojmání práva a jinými slovy tak i kontext Eikeho života a díla. Bez něho by totiž byl náhled na tehdejší právní pojmání vztahu císařství a papežství jen stěží srozumitelný.

1. Saské zrcadlo jako výraz dobového vnímání práva

Předně si je tak třeba uvědomit, že ačkoliv 13. století je jistě oprávněně nazýváno právníckým stoletím či přímo stoletím zápisů práva a dochází v něm k zásadním proměnám společnosti (za všechny připomeňme zejména cílevědomé zakládání sítě měst či fenomén kolonizace), na jeho počátku jsme ještě svědky takového pojetí

¹ WOLF, Erik, *Grosse Rechtsdenker der deutschen Geistesgeschichte*, Tübingen, 1963, s. 5–7.

práva, jež upřednostňuje tradici mechanického ústního předávání při zdůraznění jeho starobylosti a neměnnosti.

Právo je i v rámci jednotlivých zemí roztrženo do řady místních práv, která jsou nezřídka i ve vzájemném rozporu a především nanejdříve nepřehledná. Chybějící a pro praxi tolik potřebná právní jistota pozvolna vede ke snaze o jejich sepsání, při němž tak dochází i ke spíše nesmělým pokusům o jeho možné obnovení a pozměnění v souladu s potřebami každodenního právního života. Tyto změny přitom ovšem mají své předem dané limity – v žádném případě se nemůže jednat o revoluční převrat, ale jen o zpřesňování a očišťování od nepaměti daného starého dobrého práva.

Tento stav pak v začátku 13. století jednoznačně dominuje zemím severně od Alp, které tehdy rozhodně neměly jen význam geografický, ale i přímo duchovní: oddělovaly pokročilé evropské oblasti od těch zaostalejších. Jestliže totiž na jih od Alp už bylo možno studovat učená práva (*iura docta*) na univerzitách v Boloni, Pávií či Montpellier (samozřejmě také i v Paříži), severně od nich taková možnost neexistovala, a i proto si zde domácí soupisy místního práva, mezi nimiž vyniká právě ten Eikeho, získaly takový ohlas a pozornost.²

Samotný Eike přitom nabyt na svou dobu mimořádného vzdělání, v němž se vedle znalosti latiny vyzvedává i jeho dobrá obeznámenost se základy kanonického práva, jež byly v této době již pevně položeny Graciánovým dekretem (s Liber extra z roku 1234 pochopitelně ještě obeznámen být nemohl). Tato znalost byla přitom důležitá už proto, že kanonické právo sice vycházelo z církve, neplatilo však jen pro ni, a již v této době tak vstupuje do neskrývaného konkurenčního boje s právem světským. I to se ostatně v Saském zrcadle nevyhnutelně odráží.

Prvotní (a nedochovaná) verze Saského zrcadla byla sepsána v latině. Na žádost hraběte Hoyera von Falkensteina, v jehož službách Eike jako příslušník nižší šlechty působil, však byla nově formulována v němčině, takže dílo lze v tomto ohledu považovat i za vůbec nejstarší dochovaný památník německé prózy (v úvodu své práce navíc autor použil kromě prózy i rýmovaný verš). Jeho dnešní dělení na knihy, články a paragrafy je ovšem až plodem vydání pocházejících z 18. a 19. století.

V Saském zrcadle jsou tak především použity právní obyčeje východosaské oblasti, přičemž Eike sám označil své dílo za výsledek dlouhého přemítání sepsaného s Boží pomocí. V celoevropském kontextu by pak šlo nejspíše vést paralely

² KOSCHAKER, Paul, *Europa und das römische Recht*, München, 1966, s. 60–61.

s později vzniklými soupisy práva pořízenými ve Francii Philippem de Beaumanoir (*Coutumes de Beauvaisis* z roku 1283) a v Anglii Henrym Bractonem (*De Legibus et Consuetudinibus Angliae* z roku 1256), kdy ovšem v případě Bractonova díla lze prokázat zjevný vliv římského práva (pojetí *mos italicus*) na domácí právní látku.

V případě Saského zrcadla přitom máme naopak za to, že kvalitní sepsání saského obyčejového práva vedlo ve svém výsledku k tomu, že římské právo mělo (na rozdíl od jiných německých zemí) v této oblasti jen poměrně malý vliv, a že tak vlastně dalo podnět i k vývoji svébytného saského práva, jehož produktem je později třeba i saský procesní styl nacházející vyznění zejména v díle Benedikta Carpova působícího v 17. století. Na tom pak nic nemění ani skutečnost, že známý saský zákoník z roku 1572 (tzv. Konstituce) byl sám už prostoupen římskoprávními zásadami.³

Pokud se dotýká výše zmiňované doby vzniku Saského zrcadla, usuzujeme tak zejména ze skutečnosti, že Eikemu jsou zjevně známa rozhodnutí Čtvrtého lateránského koncilu z roku 1215, jenž prosazoval mimo jiné i světskou vládu papeže a jeho rozhodčí soudcovský úřad ve vztahu ke králům a knížatům. Stejně tak svůj otisk v díle mají i klíčové listiny této doby, jimiž nepochybně byly *Confoedaratio cum principibus ecclesiasticis* z roku 1220 a *Statutum in favorem principum* z roku 1231. Naopak závěry mohuškého zemského míru z roku 1235 (mimořádně prvního říšského zákona, jenž vyšel kromě latiny i v německém jazyce) už v díle svůj odraz nenacházejí.

Již brzy po svém vzniku je Saské zrcadlo převzato do rozhodování zdejších soudů, přičemž je zajímavé, že ačkoliv ve svém zpracování pomíjí městské právo, a soustřeďuje se především na odvětví práva zemského a lenního, části jeho obsahu přejímají i města (např. Magdeburg roku 1261), a to nikoliv jen saské oblasti. Jeho význam dokládá (a zároveň jeho dalšímu šíření nebrání) i skutečnost, že dílo zhruba jeden a půl století po svém vzniku vyvolává kvůli části svého obsahu i odpor římské kurie, když papež Řehoř XI. ve své bule *Salvator humani generis* z roku 1374 zahrnuje některé články Eikeho díla. I tyto tzv. *Articuli reprobati* však přecházejí do později zachycovaného zemského a městského práva.

V 14. století se Saské zrcadlo stává rovněž předmětem glosy, přičemž nepřekvapí, že autorem nejstarší glosy z roku 1325 je braniborský soudce Johann von Buch, který studoval v Boloni, a měl tak potřebné odborné zázemí, aby mohl

³ SCHLOSSER, Hans, *Grundzüge der Neueren Privatrechtsgeschichte*, Heidelberg, 1988, s. 63–64.

ocenit kvalitu Eikeho díla. V témže století však kromě vědeckého zpracování Eikeho díla začíná i jeho mýtizace, jež je považuje dokonce za císařský zákon vydaný Karlem Velikým. Saské zrcadlo se přitom s procesem kolonizace šíří i dále na východ, na území dnešního Polska a Ukrajiny. Souběžně s tím se objevují i překlady do dalších jazyků, přičemž je možno vyzdvihnout, že některé z rukopisů jsou zpětně velmi ceněny i pro své doprovodné výtvarné zpracování. Konečně je v mnohém fascinující i doba jeho působení v soudní praxi, neboť zejména díky kvalitnímu zpracování odvětví soukromého práva platí v Sasku až do přijetí zdejšího občanského zákoníku v roce 1863, v Prusku do přijetí Obecného zemského práva v roce 1794, a v mnoha dalších německých zemích až do počátku účinnosti německého občanského zákoníku v roce 1900, přičemž lze doložit dokonce i rozsudky z první třetiny 20. století, v nichž se soudci na Saské zrcadlo při svém rozhodování odvolávají.⁴

Tomu, že Eikeho dílo takto zásadně ovlivnilo nejen německé právní dějiny, pak vděčíme zejména skutečnosti, že se při zpracování jeho obsahu šťastným způsobem sešlo vícero faktorů. Předně je to představa, že staré dobré právo je na ten nejužší myslitelný způsob spojeno s ideálem spravedlnosti, za jejíhož pokorného hledače je Eikeho mimo vši pochybnost možno označit. Základem vši této spravedlnosti je přitom Bůh, nejvyšší instance při tvorbě práva a jeho ničím neomezený ochránce.

Proto také autor Saského zrcadla tolik vyzvedává hodnotu svobody jednotlivce a neváhá ve svých úvahách odmítat jeho znevolnění. S tím pak ruku v ruce jde i idea míru, v němž jediném se může lidská svoboda realizovat. To vše při stálém zdůrazňování významu tradice, jež je základním nástrojem pro udržení Bohem daného řádu. Eike se tak v rámci svého právního výkladu neváhá pouštět ani do daleko do minulosti jdoucích exkurzů, jež mají prokázat, že saské zemské právo má svůj původ v nařízeních Karla Velikého (odtud zjevně i možná pozdější mylná datace díla do tohoto období), a ve svých kořenech sahá až k císaři Konstantinovi.

Konečně nesmíme pominout ani skutečnost, že Eike neměl záměr sepsat učebnici, ale dílo vhodné pro právní praxi, jež se jako takové projevuje i praktickým rozumem při uvážlivém popisování jednotlivých právních institutů. Jak už uvedeno výše, staré dobré právo má být očištěno od všeho nevhodného, co v průběhu doby zakalilo jeho původní jas. A i proto dílem postupuje zdůraznění jednoty práva

⁴ LAUFS, Adolf, *Rechtsentwicklungen in Deutschland*, Berlin, 1996, s. 16–17.

a povinnosti, jakož i jednota práva a společenství, jež ho užívá. Po tomto vyličení významu Eikeho díla tak můžeme konečně přistoupit k stručnému vyličení jeho obsahu, v němž hraje svou nepominutelnou roli právě vztah duchovní a světské moci.⁵

2. Saské zrcadlo a vztah duchovní a světské moci

Ještě před tím však dodejme, že obsah Saského zrcadla je opravdu velmi různorodý a nechybí v něm ani ustanovení z oblasti práva trestního, která představují vůbec velmi zajímavou a ucelenou kapitolu, v níž vyniká zejména představení systému používaných trestů, a v níž se autor už dokonce zabývá otázkou přičetnosti pachatele trestného činu. S trestněprávní oblastí pak úzce souvisí i nutnost zajištění míru v zemi, což je považováno za vůbec nejdůležitější úkol vladaře.

Nepřekvapí tak, že právě postavení krále a císaře věnuje Eike svou nemalou pozornost, přičemž neváhá zdůraznit jeho oprávnění nutná pro silnou a efektivní vládu, jakož i skutečnost, že světští i duchovní vazalové mu jsou povinováni coby nejvyššímu lennímu pánu svou věrností. Dále však nenásleduje učení pozdní antiky (*princeps legibus solutus*) a naopak vyzvedává, že i on je vázán existujícím právem. V souvislosti s tím se tak poměrně obšírně věnuje i problematice volby panovníka Svaté říše římské, kdy tato jeho ustanovení byla při následných volbách skutečně respektována, jakkoliv se pozdějším bádáním ukázalo, že některá z uváděných volebních pravidel nepocházejí od samotného Eikeho, ale byly do Saského zrcadla teprve dodatečně vloženy na sklonku 13. století.

Je tak konečně jen logické, že autor se v Saském zrcadle nevyhnutelně zabývá i vztahem císařské a papežské moci, jenž k sobě přitahoval zcela zásadní pozornost tehdejší vzdělané Evropy. Navíc Eike sám je i současníkem zcela konkrétních bojů mezi císařem Fridrichem II. a papežem Řehořem IX., kdy císař říše, jež se označovala za svatou, rozhodně nehodlal papeži ustupovat. Bylo tak vlastně nezbytné, aby i tato záležitost prvořadého významu došla na stránkách Saského zrcadla svého výrazu.⁶

Zdůraznit je přitom třeba, že Eike sám byl člověkem hluboce zbožným, což ostatně jistě velmi dobře dokládají časté biblické citáty, jež jsou v Saském zrcadle obsaženy, jakož i už zmiňované pevné přesvědčení o zásadní Boží úloze při hledání

⁵ WOLF, Erik, *Grosse Rechtsdenker der deutschen Geistesgeschichte*, s. 10–20.

⁶ WILLOWEIT, Dietmar, *Deutsche Verfassungsgeschichte*, München, 1997, s. 55–59.

spravedlnosti a tvorbě práva. To mu však nikterak nebránilo v kritickém náhledu na tehdejší papežství, jenž nakonec vyústil v postoj, kterým se v tomto dobovém sporu plně přihlásil na stranu světské moci.

Právě uvedené svůj výraz nabývá především v konkrétním stanovisku, které zaujal k tehdy tolik diskutované nauce o dvou mečích, jejíž základní rysy si tak musíme nejprve alespoň v hrubých obrysech představit. Tato nauka totiž vycházela z představy, která měla v době vzniku Saského zrcadla za sebou již dlouhou historii, neboť za toho, kdo ji poprvé roku 494 zformuloval, je považován papež Gelasius I. Konkrétně ji tehdy k životu vyvolal problém monofyzitského učení (Kristus měl podle něho mít pouze božskou přirozenost), jež sice bylo odsouzeno na Chalcedonském koncilu roku 451, což ale nebylo respektováno tehdejšími císaři, kteří nadále tolerovali působení monofyzitských biskupů v Egyptě a Sýrii, kde toto učení došlo i největšího rozšíření.⁷

Když se pak roku 491 císařského trůnu ujímá v osobě Anastasia I. muž podezřelý z přímých sympatií k tomuto učení, posílá mu právě papež Gelasius I. dopis, ve kterém jej poučuje, že Bůh ustanovil k řízení světa dvojí moc – světskou (*regalis potestas*) a duchovní, reprezentovanou autoritou biskupů (*auctoritas sacrata pontificum*), mezi nimiž má nejvyšší postavení římský biskup. Důležité přitom je, že Gelasius I. staví obě moci na stejnou úroveň a své tvrzení přitom dokládá právě citací z Lukášova evangelia, kde stojí „Oni řekli: »Pane, tu jsou dva meče.« Na to jim řekl: »To stačí.«“ (Lk 22, 38). Dle některých náhledů však papež tuto citaci ještě nepoužil a lépe je tak pro tuto fázi vývoje hovořit o nauce o dvou mocích (*Zwei-Gewalten-Lehre*), z níž se teprve v 9. století vyvine teorie dvou mečů (*Zwei-Schwerter-Lehre*).

Mnohem později v rané fázi sporu o investituru se této nauky dovolává i král Jindřich IV., aby zdůraznil svou neomezenou pozici v oblasti světské moci, nicméně papež nově připojuje i verše z Matoušova evangelia: „Ježíš mu řekl: »Vrať svůj meč na jeho místo; všichni, kdo se chápou meče, mečem zajdou.«“ (Mt 26, 52). Z toho je tak dovozováno, že papež jakožto nástupce sv. Petra (o němž je v citaci řeč) disponuje oběma meči. Jak duchovním (*gladius spiritualis*), tak i světským (*gladius materialis*), jenž však přenechává dobrovolně (a ovšem i s možností odvolání takového udělení) císaři. Tak je počátek této nové interpretace v té době již

⁷ Blíže k historickým kořenům nauky o dvou mečích srov. ERLER, Adalbert, KAUFMANN, Ekkehard (eds.), *Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte V*, Berlin, 1998, s. 1848–1859.

téměř 600 let staré nauky alespoň obsažen v známém dokumentu *Dictatus papae* z roku 1075 a později i v učení Bernarda z Clairvaux.

A právě k tomuto jejímu interpretačnímu rozpětí se zhruba v první třetině 13. století vztahuje i Eike von Regow ve svém Saském zrcadle, přičemž klíčové téma vztahu světské a duchovní moci příznačně zařadil hned na samý počátek tohoto díla. Citujme, co Eike k nauce o dvou mečích říká: „K ochraně křesťanstva zanechal Bůh na zemi dva meče. Papeži byl propůjčen duchovní, císaři světský. Papeži také přísluší jezdit v určeném čase na bílém koni a císař mu má držet třmen, aby se sedlo nepohybovalo. Význam toho je, jestliže se papeži něco protíví, co nemůže přemoci duchovním soudem, vynutí císař světským soudem papeži poslušnost. Tak má také duchovní moc pomáhat světskému soudu, je-li toho potřeba.“⁸

Tato odlišnost obou mocí tak v Eikeho podání logicky nemá škodit jejich svornosti, ale naopak je vzájemně posilovat. Tento systém vzájemné právní pomoci ostatně později zvýrazňuje i proslulý, obrázky doplněný heidelberský rukopis, jenž ukazuje císaře a papeže ve vzájemném objetí na jednom trůnu. Smysl je tedy zřejmý: Eike staví obě moci na jednu rovinu, přičemž mu jde i o věcné oddělení papežské a císařské soudní příslušnosti. Samotnou možnost papeže dát císaře do klatby pak omezuje na pouhé tři situace: když císař pochybuje o pravé víře, opustí manželku a zničí kostel. Celkově je však císař ochráncem církve, jakož i jejím služebníkem, za což mu jsou duchovní říšská knížata povinována svou věrností. Ve svém výsledku tak lze Eikeho postavení skutečně hodnotit slovy, jež jsou zvolena jako nadpis tohoto článku – zbožný, nikoliv však církevní.

3. Závěrem

Eikeho pojetím příběh nauky o dvou mečích samozřejmě nekončí. Zhruba o půl století později (kolem roku 1275) je zmíněna i v Císařské knize zemského a lenního práva, pro niž se později vžil označení Švábské zrcadlo (*Schwabenspiegel*), a jejímž autorem byl zřejmě augšpurský františkánský mnich. Tato skutečnost se pak odráží i v plném uznání podřízení světské moci duchovní, přičemž v konkrétním způsobu formulace bylo neskrývanou předlohou právě Saské zrcadlo: „Jelikož je Bůh nazýván knížetem míru, když vstoupil na nebesa, zanechal zde na zemi dva

⁸ BALÍK, Stanislav (ed.), *Texty ke studiu obecných dějin státu a práva II*, Praha, 1974, s. 186–187.

meče k ochraně křesťanstva. Oba zanechal náš Pán sv. Petrovi, jeden je duchovního soudu, druhý světského soudu. Meč světského soudu propůjčil papež císaři, duchovní byl určen papeži, aby jím soudil. Papeži je také stanoveno jezdit v příslušné době na bílém koni, a císař má držet papeži třmen, aby se sedlo nepohnulo. To znamená, že co se papeži protiví, co nemůže přemoci duchovním soudem, to mají císař a jiní světští soudcové přemoci říšskou klatbou.⁹

Obdobně se roku 1302 vyslovuje ve své známé bule *Unam sanctam* papež Bonifác VIII., jenž ovšem tentokrát ostří nauky o dvou mečích namířil především proti francouzskému králi. To je již ovšem labutí píseň snahy církve o zdůraznění své nadvlády nad světskou mocí. V dalších náhledech již jednoznačně převládá doktrína o rovnosti a zároveň i oddělení obou mocí, jak to v tomto duchu vyslovil např. bamberský biskup Lupold von Bebenburg roku 1340. Podle něj tak obě moci pocházejí přímo od Boha, který duchovní meč svěřil papeži, světský meč zase přímo císaři. Tuto linii pak potvrdil ve své praktické politice i císař Ludvík Bavor.

Celá záležitost tohoto prastarého dualistického náhledu, který staví jak do protikladu, tak i případně do doplňující harmonie dva zásadní prvky uspořádání světa (např. země a nebe, slunce a měsíc, dobro a zlo, čas a věčnost) se v této době odráží i v dílech slavných kritiků teokratických koncepcí, jakými byli zejména Dante Alighieri (1265–1321), Marsilius z Padovy (1270–1340) a Vilém z Occamu (1290–1349). Zapomenout konečně nesmíme ani na jisté vyznění teorie dvou mečů v pozdějším učení Martina Luthera o dvou říších (*Zwei-Reiche-Lehre*), jež ve svých důsledcích přispělo k akceptaci procesu sekularizace.¹⁰

Resumé

Autor se ve svém článku zabývá pojetím vztahu duchovní a světské moci v právní knize Saské zrcadlo, jejímž autorem je Eike von Repgow. Z tohoto pohledu se nejprve snaží zasadit toto dílo do širšího právního kontextu tehdejší doby, a zdůrazňuje přitom význam, jenž tato právní kniha sehrála při formování specifického saského právního vývoje. Všimá si přitom i zdrojů, z nichž práce čerpá, připomíná Eikeho obeznámenost s kanonickým právem, jakož i jeho hlubokou zbožnost, které se do formulací Saského zrcadla nevyhnutelně promítly. Pokud se týče vztahu duchovní a světské moci, zdůrazňuje autor zejména význam nauky

⁹ Tamtéž, s. 192–193.

¹⁰ Blíže k problematice srov. LIEBER, Hans-Joachim (ed.), *Politische Theorien von der Antike bis zur Gegenwart*, Bonn, 1991, s. 107–121.

o dvou mečích, jejíž základy zformuloval již na sklonku 5. století papež Gelasius I. Autor si všímá dalšího vývoje této teorie a především jejího vyznění v Saském zrcadle, jakož i následných ohlasů ve Švábském zrcadle či bule *Unam sanctam* z roku 1302. Konstatuje přitom, že vývoj následně dospěl v tomto dualistickém náhledu k představě o rovnosti a oddělení obou mocí.

Summary

Pious, Not Churchy Eike von Repgow, on the Relationship of Imperial and Papal Powers

The author discusses the concept of the relationship between spiritual and secular power in the legal book known as the Saxon Mirror by Eike von Repgow. From this point of view, the author first seeks to place this work in the wider legal context of the time, and emphasizes the importance that this legal book played in shaping specific Saxon legal development. He traces the sources of the work and highlights Eike's knowledge of canon law as well as his profound piety, which inevitably affected the Saxon Mirror's wording. Concerning the relationship between spiritual and secular power, the author emphasizes the importance of the doctrine of two swords, the basis of which was formed by Pope Gelasius I at the end of the fifth century. The author notes further development of this theory, and especially its appearance in the Saxon Mirror and following remarks in the Swabian Mirror or the *Unam sanctam* bull of the year 1302. He argues that the development of this theory subsequently arrives at the idea of equality and separation of the two powers in this dualistic view.

Zusammenfassung

Der fromme, doch wenig „kirchliche“ Eike von Repgow über die kaiserliche und päpstliche Macht und Gewalt

Autor befasst sich in seinem Artikel mit der Auffassung der Beziehung zwischen der geistlichen und weltlichen Gewalt im Rechtsbuch Sachsenspiegel, dessen Autor Eike von Repgow ist. In dieser Hinsicht versucht der Autor, dieses Werk in einen komplexen rechtlichen Kontext der damaligen Epoche einzusetzen, wobei die Bedeutung dieses Rechtsbuches für die spezifische sächsische rechtliche Entwicklung hervorgehoben wird. Hingewiesen wird auf die Quellen des Werkes, erinnert wird sowohl Eike's Kenntnis des kanonischen Rechts als auch seine tiefe Frömmigkeit, die sich in der Formulierungen des Sachsenspiegels notwendig widerspiegeln. Was die Beziehung der geistlichen und weltlichen Gewalt angeht, betont der Autor die Zwei-Schwerter-Lehre, deren Grundlagen am Ende des 5. Jahrhunderts vom Papst Gelasius I formuliert wurden. Autor beschreibt weitere Entwicklung dieser Theorie und vor allem deren Ausprägung im Sachsenspiegel, als auch in den folgenden Erwähnungen im

Schwabenspiegel und in der Bulle *Unam sanctam* aus dem Jahre 1302. Es wird festgestellt, dass die Entwicklung dieser dualistischen Ansicht zur Idee führte, dass beide Gewalten gleich und getrennt sind.

Riassunto

Eike von Repgow, un devoto ma non fazioso sul rapporto del potere imperiale e papale

L'autore si occupa della concezione del rapporto del potere temporale e spirituale nel libro giuridico *Lo Specchio Sassone* del cui autore è stato Eike von Repgow. Da questo punto di vista all'inizio cerca di mettere l'opera in un contesto giuridico più vasto dell'epoca, sottolineando il significato del libro giuridico nella formazione dello specifico sviluppo legale in Sassonia. Fa vedere anche le fonti dalle quali l'opera fu ispirata, ricordando le conoscenze del diritto canonico di Eike e la sua profonda devozione rispecchiatasi necessariamente nello *Specchio Sassone*. Per quanto riguarda il rapporto del potere temporale e spirituale, l'autore sottolinea soprattutto il significato della teoria di due spade, le cui basi pose il Papa Gelasio I alla fine del secolo V. L'autore nota poi lo sviluppo della teoria e il suo eco nello *Specchio Sassone* e dopo nello *Specchio Svevo* e nella bolla *Unam sanctam* del 1302. Riepiloga che lo sviluppo in questa ottica dualistica giunse successivamente alla concezione della parità e separazione di entrambi i poteri.

Klíčová slova: Eike von Repgow, Saské zrcadlo, císař, papež, kanonické právo, římské právo, teorie dvou mocí, teorie dvou mečů

Keywords: Eike von Repgow, the Saxon Mirror, emperor, pope, canon law, Roman law, the theory of two powers, the theory of two swords

Autor

Doc. JUDr. Radim Seltenreich působí na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, kde se věnuje hlavně problematice vývoje velkých právních systémů euroatlantické civilizace, tedy dějinám evropského kontinentálního a angloamerického práva.

Associate Professor JUDr. Radim Seltenreich teaches at the School of Law of Charles University in Prague, where he focuses on the developments of large legal systems of Euro-Atlantic civilizations, including the history of European continental law and Anglo-American law.

Univ.-Doz. JUDr. Radim Seltenreich wirkt an der Juristischen Fakultät der Karlsuniversität in Prag, wo er sich vor allem der Entwicklung der großen Rechtssysteme der euroatlantischen Zivilisation, d. h. der Geschichte des europäischen kontinentalen und des anglo-amerikanischen Rechts, widmet.

Professore JUDr. Radim Seltenreich è impiegato alla Facoltà di Giurisprudenza della Università Carolina a Praga dove si dedica soprattutto alla problematica dello sviluppo di grandi sistemi di diritto della civiltà euroatlantica, cioè alla storia di diritto di Europa continentale e di diritto angloamericano.

---

doc. JUDr. Radim Seltenreich

Univerzita Karlova

Právnická fakulta

Katedra právních dějin

nám. Curieových 901/7

116 40 Praha 1

e-mail: seltenre@prf.cuni.cz